

Spellen in de praktijk

The logo for Noordhoff Uitgevers, consisting of a stylized 'N' made of colored squares (yellow, blue, red, green) to the left of the text.

Noordhoff Uitgevers

Ron van Hogen

1^e druk

Spellen in de praktijk

Ron van Hogen

Eerste druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: Rocket Industries, Groningen

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

0 / 16

© 2016 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978 90 01 86267 1
ISBN 978 90 01 86266 4
NUR 810

Inhoudsopgave

Voorwoord 7
Studiewijzer 8

1 Houd rekening met de standaarduitspraak 12

- 1.1 Wat is dat: standaarduitspraak? 13
 - 1.2 Geen unieke tekens voor uitgesproken klanken 15
 - 1.3 Meer letters of lettercombinaties voor dezelfde klanken 15
 - 1.4 Meer klanken voor dezelfde letters of lettercombinaties 17
 - 1.5 Verandering van de grondvorm 18
 - 1.6 Tekens voor de lezer 19
- [Uitwerkingen van de oefeningen 24](#)

2 Werkwoorden in de tegenwoordige tijd 30

- 2.1 Wat is dat: tegenwoordige tijd? 31
 - 2.2 Vervoeging in de tegenwoordige tijd 32
 - 2.3 Zinnen met een zakelijk onderwerp 33
 - 2.4 Het woordje *het* op de plaats van het onderwerp 33
 - 2.5 Het woordje *er* op de plaats van het onderwerp 34
 - 2.6 Werkwoorden met de stam op de letter *d* 35
 - 2.7 Werkwoorden die met een voorvoegsel beginnen 36
 - 2.8 De werkwoorden *kunnen, willen, zullen, moeten* en *mogen* 37
 - 2.9 Engelse werkwoorden in het Nederlands 38
- [Uitwerkingen van de oefeningen 42](#)

3 Behandel samenstellingen als gewone woorden 48

- 3.1 Wat zijn dat: samenstellingen? 49
 - 3.2 Samengestelde zelfstandige naamwoorden 49
 - 3.3 Samengestelde telwoorden 51
 - 3.4 Samengestelde bijvoeglijke naamwoorden 53
 - 3.5 Samengestelde werkwoorden 53
 - 3.6 Samengestelde voorzetsels 55
 - 3.7 Betekenisverschillen tussen aaneen en apart schrijven 56
- [Uitwerkingen van de oefeningen 58](#)

4 Werkwoorden in de verleden tijd 64

- 4.1 Wat is dat: verleden tijd? 65
- 4.2 Vervoeging in de verleden tijd: regelmatige werkwoorden 66
- 4.3 Vervoeging in de verleden tijd: onregelmatige werkwoorden 67
- 4.4 Werkwoorden met de stam op de letter *d* 68

- 4.5 Werkwoorden met de stam op de letter *t* 69
- 4.6 De werkwoorden *kunnen, willen, zullen, moeten* en *mogen* 70
- 4.7 Engelse werkwoorden in het Nederlands 71
[Uitwerkingen van de oefeningen](#) 74

- 5 Houd rekening met woorden die geschiedenis hebben 80**
- 5.1 Wat is dat: geschiedenis in de spelling? 81
- 5.2 Lijden en leiden 81
- 5.3 Rauw en rouw 83
- 5.4 Licht en ligt 85
[Uitwerkingen van de oefeningen](#) 88

- 6 Werkwoorden in de voltooid tijd 94**
- 6.1 Wat is dat: voltooid tijd? 95
- 6.2 Hulpwerkwoorden van tijd 96
- 6.3 Het voltooid deelwoord van regelmatige werkwoorden 96
- 6.4 Het voltooid deelwoord van onregelmatige werkwoorden 97
- 6.5 Het voltooid deelwoord van werkwoorden die met een voorvoegsel beginnen 98
- 6.6 Het voltooid deelwoord van werkwoorden met wel of niet scheidbare delen 99
- 6.7 Engelse werkwoorden in het Nederlands 100
[Uitwerkingen van de oefeningen](#) 103

- 7 Behandel leenwoorden naar de mate van inburgering 108**
- 7.1 Wat zijn dat: leenwoorden? 109
- 7.2 Leenwoorden uit het Grieks 109
- 7.3 Leenwoorden uit het Latijn 111
- 7.4 Leenwoorden uit het Frans 113
- 7.5 Leenwoorden uit het Engels 116
- 7.6 Leenwoorden uit het Duits 118
- 7.7 Aanpassing van *c* naar *k* 119
[Uitwerkingen van de oefeningen](#) 122

- 8 Bijvoeglijke naamwoorden 130**
- 8.1 Wat zijn dat: bijvoeglijke naamwoorden? 131
- 8.2 Bijvoeglijke naamwoorden die voor de-woorden staan 131
- 8.3 Bijvoeglijke naamwoorden die voor het-woorden staan 133
- 8.4 Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord 134
- 8.5 Voltooid deelwoord op *-en* als bijvoeglijk naamwoord 135
- 8.6 Tegenwoordig deelwoord als bijvoeglijk naamwoord 136
- 8.7 Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden 137
- 8.8 Bijzondere situaties 137
[Uitwerkingen van de oefeningen](#) 140

- 9 Behoud de grondvorm van een woord 146**
- 9.1 Wat is dat: vormbehoud? 147
- 9.2 Vormbehoud in samenstellingen 147

- 9.3 Vormbehoud in afleidingen 148
- 9.4 Vormbehoud in werkwoordsvormen 151
- 9.5 Vormbehoud in de spelling van leenwoorden 155
Uitwerkingen van de oefeningen 159

- 10 Tussenklanken en tussenletters 164**
 - 10.1 Wat zijn dat: tussenklanken? 167
 - 10.2 Samenstellingen zonder tussenklank 167
 - 10.3 Samenstellingen met de tussenklank *s* 167
 - 10.4 Samenstellingen met de tussenklank *e* 169
 - 10.5 Afleidingen zonder tussenklank 171
 - 10.6 Afleidingen met de tussenklank *s* 171
 - 10.7 Afleidingen met de tussenklank *e* 172
Uitwerkingen van de oefeningen 176

- 11 Schrijf eigennamen met een hoofdletter 182**
 - 11.1 Wat zijn dat: eigennamen? 183
 - 11.2 Personen en dieren 183
 - 11.3 Gebouwen, organisaties, opleidingen en merken 185
 - 11.4 Media, publicaties en wetten 186
 - 11.5 Feestdagen en historische gebeurtenissen 187
 - 11.6 Aardrijkskundige namen en aanduidingen 188
 - 11.7 Hoofdletters als teken van respect 190
 - 11.8 Namen in de vorm van een afkorting 191
 - 11.9 Hoofdletters voor een vorm, rangorde of beoordeling 193
Uitwerkingen van de oefeningen 195

- 12 Tekens voor de leesbaarheid 202**
 - 12.1 Welke tekens zijn er en waarvoor worden ze gebruikt? 203
 - 12.2 Het streepje in samenstellingen 203
 - 12.3 Het trema in afleidingen 207
 - 12.4 De apostrof in afleidingen 210
 - 12.5 Andere tekens 212
Uitwerkingen van de oefeningen 215

- Bronnenlijst 219**

- Illustratieverantwoording 221**

- Register 222**

- Register voorbeeld- en oefenwoorden 224**

- Over de auteur 246**

Voorwoord

Wie succesvol wil zijn in het hoger onderwijs, moet correct kunnen spellen. Helaas hebben veel studenten daar moeite mee, zodat er een probleem bestaat. *Spellen in de praktijk* is gemaakt om dit probleem aan te pakken.

Een redelijke beheersing van de spellingregels in het voortgezet onderwijs betekent niet automatisch dat deze ook toereikend is voor het hoger onderwijs. Tijdens de studie kom je in aanraking met nieuwe woorden voor nieuwe begrippen. Ook komt de spellingvaardigheid onder druk te staan omdat je te maken krijgt met teksten die abstracter en ingewikkelder zijn. Hoe meer aandacht je moet geven aan de inhoud van een tekst, des te minder aandacht je kunt hebben voor de spellingregels.

Het idee dat de spellingcontrole van je tekstverwerker alle spelfouten aanwijst, is een misvatting. Het tegendeel is waar: het is niet verstandig daar blind op te vertrouwen. Aan de andere kant heb je ook geen tijd om steeds maar weer op te zoeken hoe je een woord moet spellen, zelfs als je dat online betrekkelijk snel kunt doen. En bij werkwoordsvormen is dat onmogelijk. Daarom is het van belang dat je zelf goed kunt spellen. Dat moet je willen.

Een andere misvatting is dat de spellingregels zo vaak veranderen, dat het weinig zin heeft om je erin te verdiepen. In werkelijkheid worden de spellingregels maar zelden aangepast. Het zal nog jaren duren voordat de regels van de laatste spellingwijziging (2005) opnieuw worden gewijzigd. Ook in het vernieuwde Groene Boekje (2015) zijn de spellingregels ongemoeid gelaten.

Spellen in de praktijk zet je aan het werk met woorden waar vaak fouten mee worden gemaakt en die relevant zijn voor het hoger onderwijs. Je benadert de spelling vanuit de principes, zodat je daar altijd op kunt terugvallen als je een bijzondere regel of uitzondering bent vergeten. Tijdens het schrijven levert dit tijdswinst op, en op den duur een groeiende zekerheid over de spelling van lastige woorden.

Amsterdam, najaar 2015
Ron van Hogen

Studiewijzer

Spellen in de praktijk bestaat uit dit boek en een website: www.spellenindepraktijk.noordhoff.nl. De methode is bedoeld voor studenten in het hoger onderwijs. Het ingeschatte referentieniveau voor spelling als onderdeel van het domein taalverzorging is 4F.

Het boek

Het boek bestaat uit twaalf hoofdstukken. In zes hoofdstukken wordt de spelling vanuit de spellingprincipes benaderd, zodat je de weg niet kwijtraakt in de jungle van regels en uitzonderingen. De andere zes hoofdstukken gaan over de spelling van werkwoordsvormen, bijvoeglijke naamwoorden, tussenletters en tekens voor de leesbaarheid. Deze spellingprincipes en spellingthema's komen afwisselend aan de orde, zoals het overzicht laat zien.

Spellingprincipes	Spellingthema's
1 Houd rekening met de standaarduitspraak	2 Werkwoorden in de tegenwoordige tijd
3 Behandel samenstellingen als gewone woorden	4 Werkwoorden in de verleden tijd
5 Houd rekening met woorden die geschiedenis hebben	6 Werkwoorden in de voltooid tijd
7 Behandel leenwoorden naar de mate van inburgering	8 Bijvoeglijke naamwoorden
9 Behoud de grondvorm van een woord	10 Tussenklanken en tussenletters
11 Schrijf eigennamen met een hoofdletter	12 Tekens voor de leesbaarheid

Aan het begin van elk hoofdstuk vind je een oefening die *Spellingcheck* heet. Daarin krijg je een korte tekst of enkele zinnen met spelfouten aangeboden. Wat kun je verwachten van de spellingcontrole van je tekstverwerker? Worden alle fouten aangewezen? Krijg je geen verkeerde signalen en adviezen? In elk hoofdstuk vind je veel oefeningen, want spellen kun je alleen leren door zelf te spellen. De oefeningen worden direct na elk blokje met beschrijving en instructie aangeboden. Je hoeft dus niet het hele hoofdstuk door te nemen voordat je kunt oefenen. De uitwerkingen vind je aan het eind van het hoofdstuk.

Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een eindoefening over alle onderdelen die in het hoofdstuk aan de orde zijn gekomen. Aan het eind van elk hoofdstuk vind je ook een herhalingsoefening, zodat je kunt nagaan of je voldoende hebt onthouden van wat je in eerdere hoofdstukken hebt geleerd. Ben je veel vergeten? Dan ga je terug naar de beschrijvingen en instructies die niet meer goed in je hoofd zitten.

In deze methode is het gebruik van technische termen (grammatica) zo veel mogelijk vermeden. Bij de weinige technische termen die niet te omzeilen waren, vind je een korte toelichting. Je kunt het register gebruiken om deze termen en toelichtingen terug te vinden.

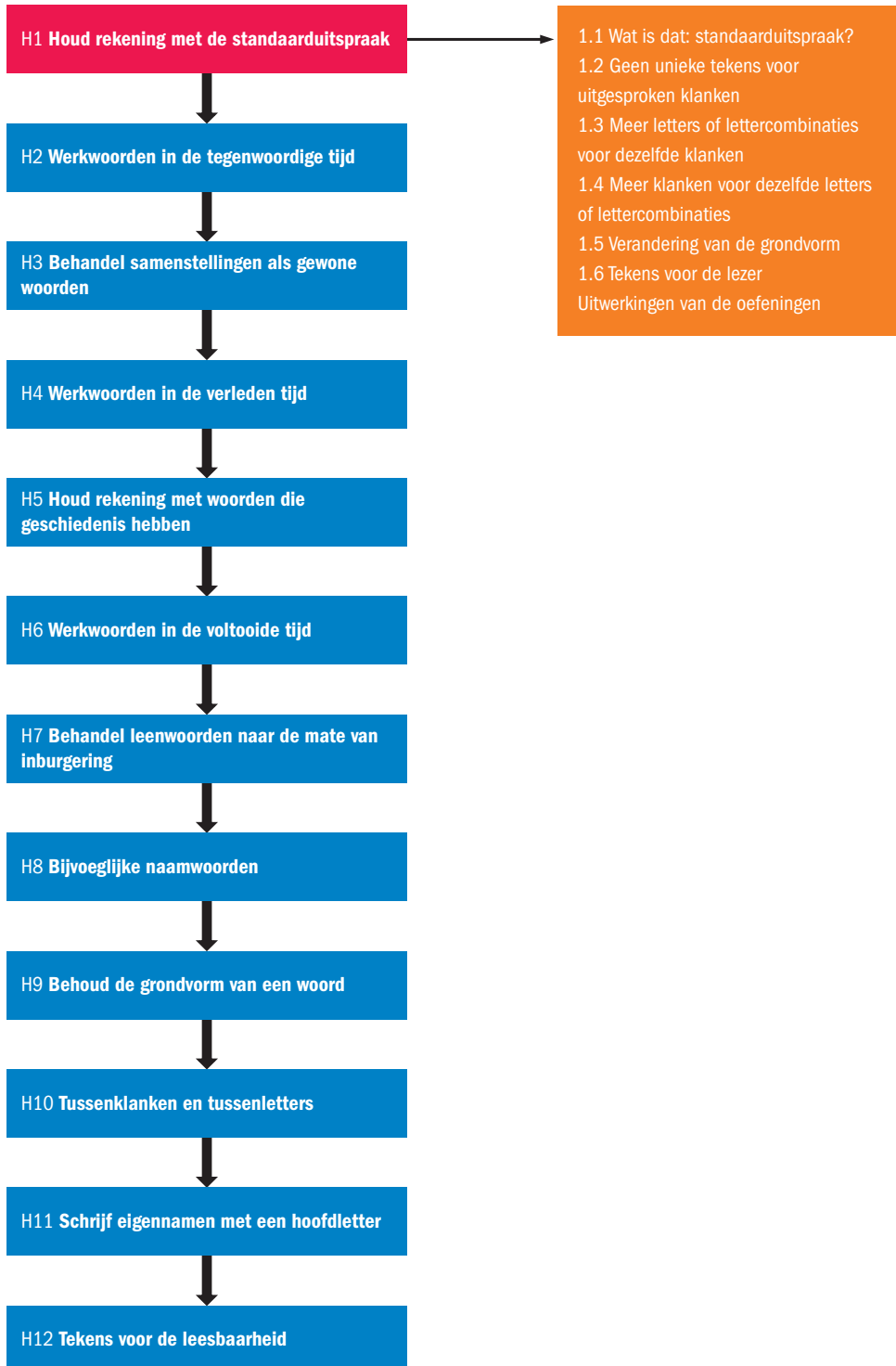
In het register staan verder alle woorden die in dit boek worden besproken en geoefend. Op die manier kun je voor elk woord de spellingafspraken terugvinden.

Voor *Spellen in de praktijk* zijn de volgende keuzes gemaakt:

- Het boek is gericht op de spelling van woorden die van belang zijn voor het hoger onderwijs.
- Deze woorden zie je zo veel mogelijk in een betekenisvolle context, zodat je ook weet wat ze betekenen.
- Bijzondere aandacht wordt gegeven aan spellingproblemen die ook bij gevorderde spellers bestaan.
- Het boek benadert de spelling vanuit de spellingprincipes, zodat je daar altijd op kunt terugvallen als je een van de vele vuistregels en uitzonderingen bent vergeten.
- Je beschikt over 170 oefeningen (900 onderdelen).
- Het boek biedt in ruime mate eindoefeningen (120 onderdelen) en herhalingsoefeningen (120 onderdelen).
- Het boek bevat een register met alle voorbeeldwoorden en oefenwoorden, waarmee je alle spellingprincipes en bijzondere afspraken snel kunt terugvinden.

De website

Op de website tref je bij elk hoofdstuk een korte toets aan, zodat je kunt controleren of je na alle oefeningen een betere speller bent geworden. Maak je nog veel fouten? Dan is het verstandig de theorie opnieuw te bestuderen en een nieuwe toets te maken: alles wat je leert vraagt uiteraard verwerkingstijd, voordat je het in allerlei situaties als vanzelfsprekend kunt gebruiken. Deze ronde kun je drie keer afleggen.

SPELLINGCHECK 1

Houd rekening met de standaarduitspraak

Er is een vereniging die de Nederlandse spelling wil vereenvoudigen: de Vereniging voor Wetenschappelijke (!) Spelling. Deze vereniging wil het principe van de standaarduitspraak principiëler toepassen, zoals je in de tekst hierna kunt lezen. Welke spellingfouten denk je dat de spellingcontrole aanwijst in deze tekst?

Goet Gespelt

De spelling van 't Nederlants berust op de uitspraak van 't Algemeen Nederlants. In de loop van de ewen zyn er evenwel nogal wat afwykingen van dit fonologise beginsel de

spelling 'binnengeslopen,' zodat deze node-loos moeilijk is geworden. In de gits Goet Gespelt wort beschreven hoe 't merendeel van die moeilijkheden door 'n twaalfstal betrekkelijk klyne veranderingen kan worden opgeheven. Goet Gespelt is 'n gits by 'n betere spelling van 't Nederlants en bevat 'n beknopte woordelyst met 828 woorden. Goet Gespelt is snel te leren, snel foutloos te schryven en even goet leesbaar als de nu gangbare spelling. In 't begin lykt 't vreemt, maar 't went snel. Lees de tekst hartop en u hoort hoe u moet spellen. U kunt zelf oefenen.

1

Houd rekening met de standaarduitspraak

- 1.1 Wat is dat: standaarduitspraak?**
- 1.2 Geen unieke tekens voor uitgesproken klanken**
- 1.3 Meer letters of lettercombinaties voor dezelfde klanken**
- 1.4 Meer klanken voor dezelfde letters of lettercombinaties**
- 1.5 Verandering van de grondvorm**
- 1.6 Tekens voor de lezer**

Niet iedereen bedient zich van dezelfde uitspraak. Nederlanders spreken op een andere manier dan Vlamingen. De uitspraak van Groningers kun je onderscheiden van die van Limburgers. Amsterdammers spreken de woorden anders uit dan Rotterdammers. Ook bestaan er individuele verschillen. Hoewel de standaarduitspraak dus een abstractie is, is de spelling van het Nederlands daar toch op gebaseerd.

Een woord spel je naar de klanken die hoorbaar zijn in de standaarduitspraak.

In dit hoofdstuk vind je een overzicht van de gevolgen van dit principe voor het Nederlandse spellingsysteem.

1.1 Wat is dat: standaarduitspraak?

Spellen volgens het principe van de standaarduitspraak houdt in dat je spelt volgens de uitspraak zoals je die via het onderwijs en bijvoorbeeld journalistieke televisieprogramma's hebt leren kennen.

Niet iedereen leeft in een taalgemeenschap waarin hij de standaarduitspraak voortdurend hoort. In het Zwaans bijvoorbeeld zegt men *keuken* als men een keuken bedoelt, en *kuiken* als men het over de keuken heeft. Ook in 'bekakt' Nederlands en in volkse varianten worden allerlei woorden anders uitgesproken dan in de standaardtaal.

1.1.1 Onzekerheid over de standaarduitspraak

Spellen volgens de standaarduitspraak is niet altijd een succesvolle strategie. Er zijn namelijk woorden die lastig zijn, ook als je de standaardtaal beheerst, zoals bijvoorbeeld papagaai of papegaai, lin_eair of lin_iair; is het daar_integen of daarentegen?

Ook worden woorden vaak hypercorrect (dus verkeerd) uitgesproken: zuiker, zamenvatting en beeldhouder (voor beeldhouwer). Bij de spelling kun je daar last van hebben. Zelfs wie oto en otist zegt, moet auto en autist spellen.

1.1.1 WELKE LETTER HOORT OP DE PLAATS VAN HET STREEPJEF

- 1 Deze pap_gaai kan praten.
- 2 Een lin_aal is lang en niet krom.
- 3 In de derde alin_a zie ik een spelfout.
- 4 Asp_rine kwam in 1899 op de markt.
- 5 Het pel_ton bestond uit dertig soldaten.
- 6 Onze stad telt vele cult_rele instellingen.

1.1.2 Anders spellen dan de standaarduitspraak

Er zijn woorden die je anders schrijft dan je ze uitspreekt. Zo hoor je *studere* en *werke* te zeggen, maar moet je *studeren* en *werken* schrijven. Je zegt *eigenlijk*, maar schrijft *eigenlijk*. Je zegt *feesje* en *ondooien*, maar schrijft *feestje* en *ontdooien*. Ook kun je correct spreken over *werksaamheden* *bazeren* op uitzonderingen, maar moet je schrijven over *werkzaamheden* *baseren* op uitzonderingen.

1.1.2 HOORT ER EEN LETTER OP DE PLAATS VAN HET STREEPJEF? WELKE LETTER?

- 1 In verband met werk_aamheden wordt het verkeer over één rijstrook geleid.
- 2 Samenwerken is weze_lijk voor de toekomst van onze organisatie.
- 3 Ik zie zo lang_amerhand door de bomen het bos niet meer.
- 4 De CO₂-uitstoot wordt voorname_lijk veroorzaakt door kolen.
- 5 Als ik met mijn zus ga samenwonen, vormen wij dan een gezame_lijk huishouden?

Ook in volkse varianten van het Nederlands, zoals het Haags, worden woorden anders uitgesproken.

Limburgs Dialect

In Limburgse dialecten wordt de letter *i* in woorden als *gelukkig* en *gezellig* uitgesproken als de *i* in *ik* en *perzik*. Ook de letter *ij* in woorden als *vrouwelijk* en *fatsoenlijk* wordt uitgesproken als de *i* in *ik* en *perzik*. Limburgse kinderen leren op school dat deze woorden in het Nederlands met een stomme *e* worden uitgesproken (zoals in het woord *de*).

In 1997 is het Limburgs door de Nederlandse overheid als minderheidstaal erkend.

1.2 Geen unieke tekens voor uitgesproken klanken

Het Nederlands heeft meer klanken dan het alfabet tekens heeft. Door klinkers of medeklinkers te verdubbelen, kunnen met de beschikbare letters meer klanken worden aangegeven. In schema:

	1x klinker ↓	2x medeklinker ↓
Korte klank	zon, man	zonnen, mannen
Lange klank	zoon, maan	zonen, manen
	2x klinker ↑	1x medeklinker ↑

Verdubbeling van de klinker maakt een klank lang (vergelijk in de tabel linksboven met linksonder); verdubbeling van de medeklinker maakt een klank kort (vergelijk rechtsonder met rechtsboven). Soms kun je niet goed horen of je met een korte of lange klank te maken hebt: zeg je spioneren en concurentie (lange klank) of spionneren en concurentie (korte klank)? (Juist zijn spioneren en concurentie.)

1.2.A VERDUBBELING VAN DE MEDEKLINKER OF NIET?

- 1 Kun je dat echt zelf programeren?
- 2 Je hebt niets aan dat malle aperaat.
- 3 Door te budgeteren krijg je greep op de financiële situatie.
- 4 Het werk van spioneren bestaat voornamelijk uit spioneren.
- 5 Op het stationeretje was een kapotere trein gestationereerd.

Let op

Hoor je een toonloze e of bijna toonloze i, zoals in *schakelen* en *predikenen*? Dan wordt de medeklinker niet verdubbeld. Verdubbeling zou er namelijk toe leiden dat de lezer geneigd is de e of i niet toonloos te lezen (scha | kellen, pre | dikken).

1.2.B VERDUBBELING VAN DE MEDEKLINKER OF NIET: 1X K OF 2X K?

- 1 Het is niet juist om economische groei te predikeren in een wereld die overbevolkt is.
- 2 Deze melding kunt u weggklikeren.
- 3 Weg met zeiken, zeuren, zanikeren en zielig doen!
- 4 Het is niet eenvoudig om alle valstrikeren van het leven te vermijden.
- 5 Viezerikeren leven gezonder dan mensen met smetvrees.

1.3 Meer letters of lettercombinaties voor dezelfde klanken

Voor dezelfde klank zijn in enkele gevallen meer letters of lettercombinaties in gebruik: je schrijft bijvoorbeeld *domein* naast *termijn* en *goor* naast *chloor*. De klank is gelijk, de spelling verschilt. In hoofdstuk 5 en 7 lees je meer over de achtergronden hiervan.

1.3.1 Meer letters of lettercombinaties voor een klinkerklank

Dezelfde klinkerklank spel je niet altijd op dezelfde manier. Zo spel je *uitweiden* naast *inwijden*; *lauw* naast *trouw*; *roekeloos* naast *routineus*; *pienter* naast *pilaar* en *pyjama*; *bodem* naast *centrum*. Er zit niets anders op: deze spellingverschillen moet je uit het hoofd leren.

ei/ij	domein, beleid, opiniepeiling, uitweiden	termijn, bewijs, overschrijding, inwijden		
au(w)/ou(w)	fraude, lauw, nauwkeurig	schouder, trouw, mouw		
oe/ou	gevoel, driehoek, roest	routine, enthousiast, rouleren		
ie/i/y	koffie, pienter, papier, industrie, miniem	pistool, minuut, experiment, minimaal	mysterie, pyjama, typeren	
i/y		minder, vinden, verhinderen	symbool, syndroom, synthese	
e/i/u/ij	bodem, stiekem, ademen	aardig, gelukkig, grieperig	centrum, criterium, medium	fatsoenlijk, moeilijk, verschrikkelijk

TIP

Alle woorden waar 'wijden' in voorkomt, schrijf je met een ij: zich *wijden* aan de kunst, *gewijd* zijn aan de liefde, iets of iemand *inwijden* in iets, tot priester *gewijd* worden, zich op *gewijde* grond bevinden of naar *gewijde* muziek luisteren. Er is één uitzondering: *uitweiden* over iets.

1.3.1.A KIES HET JUISTE TEKEN: EI/IJ, AU(W)/OU(W), OE/OU

- 1 Kennis is de belangrijkste p__ler van onze economie.
- 2 Als je regels overschr__dt word je gezien als degene die aan de touwtjes trekt.
- 3 Mijn hart is gel__terd in de smeltkroes van tegenspoed. (J.-J. Rousseau)
- 4 Wat kun je als leerkracht doen om een getr__matiseerd kind te helpen?
- 5 T__risme is niet alleen leuk, maar ook belangrijk voor ons land.

TIP

Bij onzekerheid over de juiste letters (ei/ij, au/ou, oe/ou e.d.) kun je meestal terugvallen op een verwante vorm van het woord. Zo kun je voor het spellen van *overschrijding* rekening houden met *overschrijden*, voor het spellen van *getraumatiseerd* met *trauma* en voor het spellen van *routineus* met *routine*.

1.3.1.B KIES DE JUISTE LETTER: E, U, I, IE, IJ, Y

- 1 Ze hadden stiek_m een punaise op zijn stoel gelegd.
- 2 Een al_b_ is het bewijs dat je niet op de plaats van het misdrijf aanwezig was.
- 3 Je moet proberen de oorzaken van werkdruk te anal_sereren.

- 4 Het woord 's_ndroom' geeft aan dat het gaat om een verzameling s_mptomen die samen voorkomen.
- 5 De politie kreeg een anon_me tip die naar de dader leidde.

1.3.2 Meer letters of lettercombinaties voor een medeklinkerklank

Dezelfde medeklinkerklank spel je niet altijd op dezelfde manier. Zo spel je *gezegd* naast *gezicht*; *koken* naast *cocon*; *blokken* naast *accuraat*; *seksualiteit* naast *accepteren*, *textiel* en *eczeem*; *reviseren* naast *balanceren*. Deze spellingverschillen moet je uit het hoofd leren (zie ook hoofdstuk 5 en 7).

g/ch	geld, groot vliegen, gezegd	chaos, chloor vlechten, gezicht	
k/c	koken, komkommer	cocon, complicatie	
kk/cc	plakkaat, blokkeren,	accuraat, accumuleren	
s/c	sensitief, reviseren,	centraal, balanceren	
ks/cc/x	böks _e r, seksualiteit	accepteren, acceleratie	context, flexibel, maximum, taxeren

1.3.2 KIES DE JUISTE LETTERS: G/CH, K/C, S/C, KS/CC/X

- 1 Een goo_eltruc met cijfers komt meestal neer op een berekening.
- 2 Een ane_dote is een kort verhaal met een grappige of verrassende kern.
- 3 Er is sprake van con_en_us als de leden van een groep overeenstemming hebben bereikt.
- 4 Versnelling of a_eleratie is een begrip uit de natuurkunde, waarmee de verandering van snelheid van een punt wordt aangegeven.
- 5 Deze tabel helpt u met het do_eren van de voeding.

1.4 Meer klanken voor dezelfde letters of lettercombinaties

Een letter of lettercombinatie kan met meer klanken corresponderen: bijvoorbeeld *koud* naast *routine* en *accumuleren* naast *accentueren*. De spelling is gelijk, de klank verschilt. In hoofdstuk 5 en 7 lees je meer over de achtergronden hiervan.

1.4.1 Meer klinkerklanken voor een letter of lettercombinatie

Een letter of lettercombinatie kan verschillend worden uitgesproken: vergelijk de uitspraak van de au in *fraude* met de uitspraak van au in *restaurant* (Frans leenwoord), de uitspraak van de a in *lamellen* met de a in *labels* (Engels leenwoord), de uitspraak van de i in *valstrik* met de i in *gelukkig*, en de uitspraak van de ij in *evenwijdig* met de ij in *duidelijk* en de ij in *bijzonder*.

1.4.1 VUL IN: HETZELFDE TEKEN VOOR VERSCHILLENDE KLANKEN

- 1 Deze tennisser gaat liever op t__nee door Zuid-Amerika, dan naar het ATP-t__nnooi van Rotterdam.
- 2 Als de leesl__p u niet bevalt, kunt hem binnen de zichttermijn van twee weken kostenloos ret__nneren.
- 3 Bij de rest__ratie van het Bolsjoj-theater is voor een enorm bedrag gefr__deerd.

- 4 Het elftal was geh_ndicapt door het ontbreken van de aanvalsleider, maar c_pituleerde niet.
- 5 Gelukk_g is het mogel_k om uit deze fluwelen valstr_k te ontsnappen.

1.4.2 Meer medeklinkerklanken voor een letter of lettercombinatie

Hetzelfde teken correspondeert niet altijd met dezelfde medeklinkerklank: vergelijk de onderstreepte medeklinkers in *impliciet* en *implicatie*; *chaos* en *chauvinisme*; *accu* en *accent*; *legitiem* en *logeren*; *politie* en *politiek*.

TIP

Lees c als **s** voor e en i: cent, citroen.

Lees cc als **ks** voor e en i: succes, vaccineren.

Lees c als **k** in andere gevallen: academisch, congres, acuut.

Lees cc als **kk** in andere gevallen: occasion, account, accu.

1.4.2 VUL IN: HETZELFDE TEKEN VOOR VERSCHILLENDE KLANKEN

- 1 De oprichting van traumacentra heeft expli_iet niet als doel de a_ute zorg in de regio te concentreren.
- 2 Wij willen hier a_entueren dat de neiging om vet op billen en heupen te a_umuleren erfelijk kan zijn.
- 3 Als alles is gebaseerd op religieus auvinisme, wordt aos de enige vorm van structuur.
- 4 Je hoeft geen politienie te zijn om te begrijpen dat deze collectieve diefstal niet le_itiem is.
- 5 Onze partij wil poli_ie en poli_iek dichterbij de inwoners brengen.

1.5 Verandering van de grondvorm

Spellen volgens de standaarduitspraak is een krachtig principe. Het gevolg kan zijn dat afleidingen van een woord (bijvoorbeeld de meervoudsvorm) een andere spelling hebben dan de grondvorm. Meer hierover lees je in hoofdstuk 9.

De uitspraak van de gemarkeerde letters in de woorden hierna is links en rechts verschillend. Dit uitspraakverschil komt in de spelling tot uitdrukking:

Met een s

de prijs
ambitieus
ik verhus, ik ben verhusd

Met een z

de prijzen, prijzig
ambitieuze
verhuzen, de verhuzers

Met een f

het initiatf
pungfgaaf
ik leef, heb geleefd

Met een v

de initiatven
pungve
levven, levvendig

TIP

Bij onzekerheid over de standaarduitspraak is de beste strategie: spellen naar het woordbeeld dat je hebt leren kennen door alle keren dat je het woord in correcte spelling bent tegengekomen.

1.5 VUL DE JUISTE LETTER IN: S/Z, V/F

- 1 Geniet van een actie_e vakantie in de prachtige natuur.
- 2 Over de precie_e cijfers valt te twisten.
- 3 Paragra_en zijn onderdelen van een hoofdstuk.
- 4 Hij ergert zich aan de tendentieu_e berichtgeving over zijn bedrijf.
- 5 Welke tenden_en hebben geleid tot concentratie van de effectenbeur_en?

1.6 Tekens voor de lezer

Soms gebruik je bij de spelling een teken om problemen bij het lezen te voorkomen, zoals in de woorden *axioma's*, *cliënten* en *stage-uren*. In hoofdstuk 12 lees je meer over het gebruik van deze tekens.

1.6.1 Apostrof

Bij zelfstandige naamwoorden die eindigen op -a, -i, -o, -u en -y leidt meervoudsvorming ertoe dat een open lettergreep (*gamba*, *commando*) dreigt te veranderen in een gesloten lettergreep, zodat een korte klank kan worden gelezen (**gambas*, **commandos*). De apostrof (') voorkomt dit (*gamba's*, *commando's*), zodat de lezer het bedoelde woord op de juiste manier leest en uitspreekt.

Bij woorden op -e, wordt geen apostrof gebruikt (*tantes*), omdat dat niet nodig is. Dit geldt ook voor woorden op -ie, -eau, -ay, -ey en -oy (*premies*, *bu-reaus*, *essays*, *smileys*, *loverboys*).

1.6.1 APOSTROF OF NIET?

- 1 Milieudoelstellingen zijn geen dogma|s, maar ambitie|s.
- 2 Onze advertentie|s voor bikini|s worden vaker bekeken dan die voor steunkousen.
- 3 Elk jaar opnieuw hebben deze regio|s te maken met lange periode|s waarin het niet regent.
- 4 Om binnen de submenu|s de verschillende niveau|s aan te geven, hebben we gebruik gemaakt van kleuren.
- 5 Op moderne trolley|s lagen glossy|s, tijdschriften over fashion en beauty, met een glanzende opmaak.

1.6.2 Trema

Dubbele klinkers lees je als één klank, zoals in *kaas*, *vleeswaren*, *brood* en *huurverhoging*. Ook de klinkercombinaties in woorden als *blauw*, *groen* en *bruin* lees je als één klank. Nu zijn er woorden waarin je dubbele klinkers en klinkercombinaties niet als één klank moet lezen, zoals *coördinatie*, *vacuum*, *cariës*, *poëzie* en *egoïsme*. Het trema (¨) geeft aan dat je hier twee klinken moet lezen. Links in de tabel zie je situaties waarin een trema nodig is om aan te geven dat er twee klanken moeten worden gelezen. Rechts zie je situaties waarin geen trema nodig is.

	Trema		Geen trema
a+i	prozaïsch, naïef, naïviteit	a+o	chaos, pizzaoven
e+e	creëren, gecreëerd, reële, reëel	e+a	idealisme, reanimatie, tatoeage
e+i	beïnvloeden, reïncarnatie	e+o	theorie, reorganisatie
e+u	reünie, geüniformeerd, geüpdatet	e+ui	geuit
i+e	variëren, essentiële, oriëntatie	i+a	plagiaat, riant, variatie, viaduct
		i+e	gekopieerd, gevarieerd, officieel
		i+i	afvloeiing, verdraaiing, voltooiing
		i+o	lotion, stadion, operationeel
		i+u	criterium, honorarium, medium
o+e	poëtisch, coëfficiënt	o+a	coalitie, coassistent, proactief
o+i	coïtus, egoïstisch, stoïcijns		
o+o	coördinatie, coöperatief		
u+i	geruïneerd, smeug	u+a	evaluatie, nuanceren, situatie
u+u	continuüm, vacuüm	u+e	evacueren, construeren, punctueel

Geen trema

- In *elektricien*, *comédienne*, *lesbienne* en *opticien* worden de onderstreepte letters als één klank uitgesproken: geen trema dus. Om dezelfde reden gebruik je geen trema in *trainer*, *vulgair*, *sanitair*; *aerobics*, *maestro*, *reggae*, *curriculum vitae* e.d.
- In woorden die eindigen op -eum wordt geen trema gebruikt, hoewel hier wel twee letters worden gelezen: *atheneum*, *museum*, *jubileum*.

Let op

In *Israël* en *kafkaësk* wordt een trema gebruikt, omdat daarin twee klanken worden uitgesproken. Ook in het Spaanse leenwoord *paella* worden twee klanken uitgesproken, maar daarin wordt geen trema gebruikt.

1.6.2.A TREMA OF NIET?

- 1 Het is naïef om te denken dat je aan jezelf kunt ontgroeien.
- 2 Paella is een ideaal gerecht, omdat je er eindeloos mee kunt variëren.
- 3 Deze populaire comédienne houdt van dagelijkse dingen waarin poezie valt te ontdekken.
- 4 Driftbuien horen bij deze fase en hoeven niet te betekenen dat het kind opgroeit tot een egoïst.
- 5 De woorden elektricien en concierge zijn allebei ontleend aan het Frans.

Werkwoordsvormen

Werkwoorden die een trema hebben, kunnen deze verliezen in de vervoeging: *kopiëren* - *ik kopieer* - *wij hebben gekopieerd*.

Hele werkwoord	Werkwoordsvorm	Voltooid deelwoord
iets appreciëren	ik apprecieer	ik heb geapprecieerd
iets associëren met iets	ik associeer	ik heb geassocieerd
zich distantiëren van	ik distantieer me	ik heb me gedistantieerd
iets initiëren	ik initieer	ik heb geïnitieerd
iets kopiëren	ik kopieer	ik heb gekopieerd
variëren in iets	ik varieer	ik heb gevarieerd
Maar:		
iemand tatoeëren	ik tatoeër	ik heb getatoeëerd

Bijvoeglijke naamwoorden

Bijvoeglijke naamwoorden kunnen een trema krijgen als zij voor een zelfstandig naamwoord worden gebruikt: *officieel* - *officiele* (uitslag); *financieel* - *financiele* (voorzichten).

Bijvoeglijk naamwoord	Verbogen vorm
ceremonieel	ceremoniële
commercieel	commerciële
essentieel	essentiële
financieel	financiële
industrieel	industriële
materieel	materiële
officieel	officiële
potentieel	potentiële
substantieel	substantiële

Let op

Geen leesproblemen? Geen trema! Dus: *financiele* en *kopieren* met een trema, maar *financieel* en *gekopieerd* zonder trema.

1.6.2.B TREMA OF NIET?

- 1 De werkzaamheden van een commercieel medewerker varieren van administratieve tot operationele werkzaamheden.
- 2 Gezond eten wordt vaak geassocieerd met een gevarieerd diet.
- 3 Illegaal kopieren kan leiden tot schade van ideele of materiele aard.
- 4 Commerciele popmuziek kan hij niet apprecieren.
- 5 Een substantieel aantal belastingbetalers kopieert de gegevens van het vorige belastingjaar.

1.6.3 Streepje

Samenstellingen bestaan uit twee of meer woorden (zie ook hoofdstuk 3).

De samenstelling *natuurbescherming* is opgebouwd uit de woorden *natuur* en *bescherming*. De samenstelling *snelkoppeling* bestaat uit *snel* en *koppeling*. De samenstelling *volslank* kun je herleiden tot *vol* en *slank*.

Er zijn samenstellingen waarin het ene deel eindigt met een klinker en het volgende deel ermee begint, zoals in *live-uitzending*, *na-apen* en *zo-even*.

Het streepje geeft aan waar het ene woord ophoudt en het volgende begint. In de tabel zie je samenstellingen waarin opeenvolgende klinkers als twee klanken moeten worden gelezen. Links wordt een streepje gebruikt, rechts niet, omdat daar geen problemen ontstaan.

Streepje		Geen streepje	
a+a	thema-avond, informatica-afdeling	a+o	slaolie, paginaopmaak
a+e	ebola-epidemie, diploma-erosie		
a+i	alineaa-indeling, kassa-inspectie		
a+u	diploma-uitreiking, minima-uitkering		
a+ij	na-ijlen, na-ijver, pinda-ijs		
e+e	functie-eisen, toe-eigenen	e+a	langeafstandsraket, productieafdeling
e+i	functie-inhoud, rente-inkomsten	e+o	periodeoverzicht, urineonderzoek
e+u	stage-uren, live-uitzending		
e+ij	vanille-ijs, liquidatie-ijver		
i+e	groei-explosie, mini-enquête	i+a	weggooiartikel
i+i	ski-instructeur, roei-icoon, dooi-inval	i+o	groeiomslagpunt
i+j	gummi-jas, mini-jurk	i+u	bevolkingsgroeiupdate
i+ij	tosti-ijzer		
o+e	toe-eigenen, macro-economisch	o+a	audioapparatuur, autoalarm
o+i	auto-inbraak, scenario-inval		
o+o	auto-ongeluk, imago-onderzoek		
o+u	macho-uiterlijk, netto-uitkering		
o+ij	choco-ijs		
u-i	milieu-inspectie, milieu-Invloed	u+a	milieuambities
u+u	niveau-indeling, milieu-uitgaven	u+e	milieueffect, milieueis
u+ij	milieu-ijkpunten	u+o	parapluoeruiming
ij+ij	glij-ijzer, vrij-ijver	ij+a	uitgeverijadres
		ij+e	rjeigenschappen
		ij+i	partijicoon, zijgang
		ij+o	partijorganisatie
		ij+u	vrijuit, zijuitgang

Afleiding versus samenstelling

Trema's en streepjes gebruik je alleen als dat nodig is. In afleidingen gebruik je een trema, zoals in *essentiële* en *oriëntatie*. In samenstellingen gebruik je een streepje, zoals in *imago-onderzoek* en *diploma-uitreiking*. De tabel laat zien in welke situaties je een trema of een streepje moet gebruiken.

Afleiding	Samenstelling																																																																																					
Afleidingen krijgen een trema bij klinkerbotsing: deze situaties zie je op de gele velden	Samenstellingen krijgen een streepje bij klinkerbotsing: deze situaties zie je op de gele velden																																																																																					
<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>a</th> <th>e</th> <th>i</th> <th>o</th> <th>u</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <th>a</th> <td>a+a</td> <td>a+e</td> <td>a+i</td> <td>a+o</td> <td>a+u</td> </tr> <tr> <th>e</th> <td>e+a</td> <td>e+e</td> <td>e+i</td> <td>e+o</td> <td>e+u</td> </tr> <tr> <th>i</th> <td>i+a</td> <td>i+e</td> <td>i+i</td> <td>i+o</td> <td>i+u</td> </tr> <tr> <th>o</th> <td>o+a</td> <td>o+e</td> <td>o+i</td> <td>o+o</td> <td>o+u</td> </tr> <tr> <th>u</th> <td>u+a</td> <td>u+e</td> <td>u+i</td> <td>u+o</td> <td>u+u</td> </tr> </tbody> </table>		a	e	i	o	u	a	a+a	a+e	a+i	a+o	a+u	e	e+a	e+e	e+i	e+o	e+u	i	i+a	i+e	i+i	i+o	i+u	o	o+a	o+e	o+i	o+o	o+u	u	u+a	u+e	u+i	u+o	u+u	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>a</th> <th>e</th> <th>i</th> <th>o</th> <th>u</th> <th>ij</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <th>a</th> <td>a+a</td> <td>a+e</td> <td>a+i</td> <td>a+o</td> <td>a+u</td> <td>a+ij</td> </tr> <tr> <th>e</th> <td>e+a</td> <td>e+e</td> <td>e+i</td> <td>e+o</td> <td>e+u</td> <td>e+ij</td> </tr> <tr> <th>i</th> <td>i+a</td> <td>i+e</td> <td>i+i</td> <td>i+o</td> <td>i+u</td> <td>i+ij</td> </tr> <tr> <th>o</th> <td>o+a</td> <td>o+e</td> <td>o+i</td> <td>o+o</td> <td>o+u</td> <td>o+ij</td> </tr> <tr> <th>u</th> <td>u+a</td> <td>u+e</td> <td>u+i</td> <td>u+o</td> <td>u+u</td> <td>u+ij</td> </tr> <tr> <th>ij</th> <td>ij+a</td> <td>ij+e</td> <td>ij+i</td> <td>ij+o</td> <td>ij+u</td> <td>ij+ij</td> </tr> </tbody> </table>		a	e	i	o	u	ij	a	a+a	a+e	a+i	a+o	a+u	a+ij	e	e+a	e+e	e+i	e+o	e+u	e+ij	i	i+a	i+e	i+i	i+o	i+u	i+ij	o	o+a	o+e	o+i	o+o	o+u	o+ij	u	u+a	u+e	u+i	u+o	u+u	u+ij	ij	ij+a	ij+e	ij+i	ij+o	ij+u	ij+ij
	a	e	i	o	u																																																																																	
a	a+a	a+e	a+i	a+o	a+u																																																																																	
e	e+a	e+e	e+i	e+o	e+u																																																																																	
i	i+a	i+e	i+i	i+o	i+u																																																																																	
o	o+a	o+e	o+i	o+o	o+u																																																																																	
u	u+a	u+e	u+i	u+o	u+u																																																																																	
	a	e	i	o	u	ij																																																																																
a	a+a	a+e	a+i	a+o	a+u	a+ij																																																																																
e	e+a	e+e	e+i	e+o	e+u	e+ij																																																																																
i	i+a	i+e	i+i	i+o	i+u	i+ij																																																																																
o	o+a	o+e	o+i	o+o	o+u	o+ij																																																																																
u	u+a	u+e	u+i	u+o	u+u	u+ij																																																																																
ij	ij+a	ij+e	ij+i	ij+o	ij+u	ij+ij																																																																																

1.6.3 STREEPJE OF NIET?

- 1 file+ellende
- 2 milieu+activisme
- 3 normalisatie+instituut
- 4 placebo+effect
- 5 koffie+automaat

Eindoefening: vul aan met de juiste letters en uitspraaktekens

- 1 Om in Nederland te kunnen stemmen, moet u zich kunnen leg_timeren.
- 2 Cat_goriseren is een middel om de wereld om ons heen te structureren.
- 3 Mogen ambtenaren religieu_e kleding dragen?
- 4 Het is geen vak voor dommeri__ken en de concu__entie is moordend.
- 5 Gel__delijk aan werd het hem duidelijk dat hij zich in een afgr__selijke situatie bevond.
- 6 De eigenaar van de rest__rantketen wordt verdacht van belastingfr__de.
- 7 Het congres is geheel gew__d aan de ingr__pende veranderingen in de langdurige zorg.
- 8 De inhoud van de essay_s valt onder de verantwoordelijkheid van de au-teurs.
- 9 Het boek *Job* bestaat uit een proza_isch en een po_etisch gedeelte.
- 10 Imago_onderzoek is gericht op het beeld dat de buitenwereld heeft van een organisatie.

Uitwerkingen van de oefeningen

1

Spellingcheck 1

De spellingcontrole van Word wijst de volgende fouten aan (let op de onderstrepingen):

Goet Gespelt

De spelling van 't Nederlants berust op de uitspraak van 't Algemeen Nederlants. In de loop van de ewen zyn er evenwel nogal wat afwykingen van dit fonologise beginsel de spelling 'binnengeslopen,' zodat deze nodeloos moeilik is geworden. In de gits Goet Gespelt wort beschreven hoe 't merendeel van die moeilikheden door 'n twaalfstal betrekkelik klyne veranderingen kan worden opgeheven. Goet Gespelt is 'n gits by 'n betere spelling van 't Nederlants en bevat 'n beknopte woordelyst met 828 woorden. Goet Gespelt is snel te leren, snel foutloos te schryven en even goet leesbaar als de nu gangbare spelling. In 't begin lykt 't vreemt, maar 't went snel. Lees de tekst hartop en u hoort hoe u moet spellen. U kunt zelf oefenen.

1.1.1 Welke letter hoort op de plaats van het streepje?

- 1 Deze papegaai kan praten.
- 2 Een liniaal is lang en niet krom.
- 3 In de derde alinea zie ik een spelfout.
- 4 Aspirine kwam in 1899 op de markt.
- 5 Het peloton bestond uit dertig soldaten.
- 6 Onze stad telt vele culturele instellingen.

1.1.2 Hoort er een letter op de plaats van het streepje? Welke letter?

- 1 In verband met werkzaamheden wordt het verkeer over één rijstrook geleid.
- 2 Samenwerken is wezenlijk voor de toekomst van onze organisatie.
- 3 Ik zie zo langzamerhand door de bomen het bos niet meer.
- 4 De CO₂-uitstoot wordt voornamelijk veroorzaakt door kolen.
- 5 Als ik met mijn zus ga samenwonen, vormen wij dan een gezamenlijk huishouden?

1.2.a Verdubbeling van de medeklinker of niet?

- 1 Kun je dat echt zelf programmeren?
- 2 Je hebt niets aan dat malle apparaat.
- 3 Door te budgetteren krijg je greep op de financiële situatie.
- 4 Het werk van spionnen bestaat voornamelijk uit spioneren.
- 5 Op het stationnetje was een kapotte trein gestationeerd.

1.2.b Verdubbeling van de medeklinker of niet: 1x k of 2x k?

- 1 Het is niet juist om economische groei te prediken in een wereld die overbevolkt is.
- 2 Deze melding kunt u wegklikken.
- 3 Weg met zeiken, zeuren, zaniken en zielig doen!
- 4 Het is niet eenvoudig om alle valstrikken van het leven te vermijden.
- 5 Viezeriken leven gezonder dan mensen met smetvrees.

1.3.1.a Kies het juiste teken: ei/ij, au(w)/ou(w), oe/ou

- 1 Kennis is de belangrijkste pijler van onze economie.
- 2 Als je regels overschrijdt word je gezien als degene die aan de touwtjes trekt.
- 3 Mijn hart is gelouterd in de smeltkroes van tegenspoed. (J.-J. Rousseau)
- 4 Wat kun je als leerkracht doen om een getraumatiseerd kind te helpen?
- 5 Toerisme is niet alleen leuk, maar ook belangrijk voor ons land.

1.3.1.b Kies de juiste letter: e, u, i, ie, ij, y

- 1 Ze hadden stiekem een punaise op zijn stoel gelegd.
- 2 Een alibi is het bewijs dat je niet op de plaats van het misdrijf aanwezig was.
- 3 Je moet proberen de oorzaken van werkdruk te analyseren.
- 4 Het woord 'syndroom' geeft aan dat het gaat om een verzameling symptomen die samen voorkomen.
- 5 De politie kreeg een anonieme tip die naar de dader leidde.

1.3.2 Kies de juiste letters: g/ch, k/c, s/c, ks/cc/x

- 1 Een goocheltruc met cijfers is meestal neer op een berekening.
- 2 Een anekdote is een kort verhaal met een grappige of verrassende kern.
- 3 Er is sprake van consensus als de leden van een groep overeenstemming hebben bereikt.
- 4 Versnelling of acceleratie is een begrip uit de natuurkunde, waarmee de verandering van snelheid van een punt wordt aangegeven.
- 5 Deze tabel helpt u met het doseren van de voeding.

1.4.1 Vul in: hetzelfde teken voor verschillende klanken

- 1 Deze tennisser gaat liever op tournee door Zuid-Amerika, dan naar het ATP-toernooi van Rotterdam.
- 2 Als de leesloep u niet bevalt, kunt hem binnen de zichttermijn van twee weken kosteloos retourneren.
- 3 Bij de restauratie van het Bolsjoj-theater is voor een enorm bedrag gefraudeerd.
- 4 Het elftal was gehandicapt door het ontbreken van de aanvalsleider, maar capituleerde niet.
- 5 Gelukkig is het mogelijk om uit deze fluwelen valstrik te ontsnappen.

1.4.2 Vul in: hetzelfde teken voor verschillende klanken

- 1 De oprichting van traumacentra heeft explicit niet als doel de acute zorg in de regio te concentreren.
- 2 Wij willen hier accentueren dat de neiging om vet op billen en heupen te accumuleren erfelijk kan zijn.
- 3 Als alles is gebaseerd op religieus chauvinisme, wordt chaos de enige vorm van structuur.

- 4 Je hoeft geen politiek genie te zijn om te begrijpen dat deze collectieve diefstal niet legitiem is.
- 5 Onze partij wil politie en politiek dichterbij de inwoners brengen.

1.5 Vul de juiste letter in: s/z, v/f

- 1 Geniet van een actieve vakantie in de prachtige natuur.
- 2 Over de precieze cijfers valt te twisten.
- 3 Paragrafen zijn onderdelen van een hoofdstuk.
- 4 Hij ergert zich aan de tendentieuze berichtgeving over zijn bedrijf.
- 5 Welke tendensen hebben geleid tot concentratie van de effectenbeurzen?

1.6.1 Apostrof of niet?

- 1 Milieudoelstellingen zijn geen dogma's, maar ambities.
- 2 Onze advertenties voor bikini's worden vaker bekeken dan die voor steunkousen.
- 3 Elk jaar opnieuw hebben deze regio's te maken met lange periodes waarin het niet regent.
- 4 Om binnen de submenu's de verschillende niveaus aan te geven, hebben we gebruikgemaakt van kleuren.
- 5 Op moderne trolley's lagen glossy's, tijdschriften over fashion en beauty, met een glanzende opmaak.

1.6.2.a Trema of niet?

- 1 Het is naïef om te denken dat je aan jezelf kunt ontgroeien.
- 2 Paella is een ideaal gerecht, omdat je er eindeloos mee kunt variëren.
- 3 Deze populaire comédienne houdt van dagelijkse dingen waarin poëzie valt te ontdekken.
- 4 Driftbuien horen bij deze fase en hoeven niet te betekenen dat het kind opgroeit tot een egoïst.
- 5 De woorden elektricien en conciërge zijn allebei ontleend aan het Frans.

1.6.2.b Trema of niet?

- 1 De werkzaamheden van een commercieel medewerker variëren van administratieve tot operationele werkzaamheden.
- 2 Gezond eten wordt vaak geassocieerd met een gevarieerd dieet.
- 3 Illegaal kopiëren kan leiden tot schade van ideële of materiële aard.
- 4 Commerciële popmuziek kan hij niet appreciëren.
- 5 Een substantieel aantal belastingbetalers kopieert de gegevens van het vorige belastingjaar.

1.6.3 Streepje of niet?

- 1 file-ellende
- 2 milieuactivisme
- 3 normalisatie-instituut
- 4 placebo-effect
- 5 koffieautomaat

Eindoefening: vul aan met de juiste letters en uitspraaktekens

- 1 Om in Nederland te kunnen stemmen, moet u zich kunnen legitimeren.
- 2 Categoriseren is een middel om de wereld om ons heen te structureren.
- 3 Mogen ambtenaren religieuze kleding dragen?
- 4 Het is geen vak voor dommeriken en de concurrentie is moordend.
- 5 Geleidelijk aan werd het hem duidelijk dat hij zich in een afgrijselijke situatie bevond.
- 6 De eigenaar van de restaurantketen wordt verdacht van belastingfraude.
- 7 Het congres is geheel gewijd aan de ingrijpende veranderingen in de langdurige zorg.
- 8 De inhoud van de essays valt onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.
- 9 Het boek *Job* bestaat uit een prozaisch en een poëtisch gedeelte.
- 10 Imago-onderzoek is gericht op het beeld dat de buitenwereld heeft van een organisatie.